

„Ochrona konsumenta, ale tylko tego aktywnego”

„Walutowe” kredyty hipoteczne w świetle najnowszego orzecznictwa TSUE

adw. Wiktor Budzewski

Warszawa, 20 maja 2024 r.

Sygn. akt III CZP 6/21

KBiW

KURPIEJSKI
BUDZEWSKI
I WSPÓLNICY

Uchwała składu Siedmiu Sędziów SN z dnia 7 maja 2021 r., sygn. akt III CZP 6/21

1. Niedozwolone postanowienie umowne (art. 385[1] § 1 k.c.) jest od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną.
2. Jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.). Kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna.
3. Nadaje uchwale moc zasady prawnej.

Sygn. akt III CZP 6/21

KBiW

KURPIEJEWSKI
BUDZEWSKI
I WSPÓLNICY

„Możliwość sanowania nieskutecznego postanowienia następczym, jednostronnym wyrażeniem zgody na związanie tym postanowieniem, będącej niejako substytutem pierwotnego braku rzeczywistej zgody na to postanowienie (indywidualnych negocjacji), przywodzi natomiast na myśl tzw. sankcję bezskuteczność zawieszanej, która - odnoszona do umowy jako takiej - polega na tym, że dotknięta nią umowa (tzw. czynność kulejąca albo niezupełna) nie wywołuje zamierzonych skutków (z mocy samego prawa, od początku, co sąd powinien uwzględnić z urzędu), w szczególności nie rodzi obowiązku spełnienia uzgodnionych świadczeń, lecz, w odróżnieniu od umowy nieważnej, może skutki te następczo wywołać z mocą wsteczną w razie złożenia sanującego oświadczenia woli (jednej ze stron albo osoby trzeciej), a w razie odmowy jego złożenia albo upływu czasu na jego złożenie - staje się definitywnie bezskuteczna, czyli nieważna (...) Zastosowanie takiej konstrukcji oznacza, że z dniem odmowy potwierdzenia klauzuli, bez której umowa kredytu nie może wiązać, albo z dniem bezskutecznego upływu czasu do jej potwierdzenia ustaje stan zawieszenia, a umowa staje się definitywnie bezskuteczna (nieważna) (...);

Sygn. akt III CZP 6/21

KBiW

KURPIEJSKI
BUDZEWSKI
I WSPÓLNICY

„Jest jasne, że tak długo jak trwa stan zawieszenia, kredytodawca nie może domagać się spełnienia uzgodnionych w tej umowie świadczeń. Jednakże zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem dotyczącym stanu bezskuteczności zawieszanej (...) nie może również żądać zwrotu spełnionego świadczenia nienależnego, ponieważ decyzja co do związania postanowieniem i umową leży co do zasady w rękach konsumenta. Skoro zaś kredytodawca nie może wystąpić z takim żądaniem i w ten sposób postawić swych roszczeń restytucyjnych w stan wymagalności zgodnie z art. 455 k.c. (...), rozpoczęcie biegu ich przedawnienia nie wchodzi w rachubę.”

Wyrok TSUE z dnia 7 grudnia 2023 r., w sprawie C-140/22 SM, KM przeciwko mBank S.A.

Artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że w kontekście uznania nieważności w całości umowy kredytu hipotecznego zawartej z konsumentem przez instytucję bankową ze względu na to, iż umowa ta zawiera nieuczciwy warunek, bez którego nie może ona dalej obowiązywać:

- stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, **jest uzależnione od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, po pierwsze, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego warunku**, po drugie, że jest świadomy z jednej strony faktu, że nieważność wspomnianego warunku pociąga za sobą nieważność wspomnianej umowy, a z drugiej – konsekwencji tego uznania nieważności, i po trzecie, że wyraża zgodę na uznanie tej umowy za nieważną;

- stoją na przeszkodzie temu, aby rekompensata żądana przez danego konsumenta z tytułu zwrotu kwot, które zapłacił on w wykonaniu rozpatrywanej umowy, została pomniejszona o równowartość odsetek, które ta instytucja bankowa otrzymałaby, gdyby umowa ta pozostała w mocy.

TSUE
C-140/22

Tak więc, jak wynika z utrwalonego orzecznictwa przypomnianego w pkt 53 i 55 niniejszego wyroku, art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 wymaga, aby nieuczciwe warunki nie były wiążące dla konsumentów, przy czym taki skutek nie może zostać zawieszony albo uzależniony od spełnienia przesłanek przewidzianych przez prawo krajowe lub wynikających z orzecznictwa krajowego.

pkt 58

Ponadto nałożenie na konsumenta obowiązku złożenia sformalizowanego oświadczenia w celu dochodzenia roszczeń mogłoby podważyć odstrasżający skutek, jaki art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z art. 7 ust. 1 tej dyrektywy zamierza przypisać stwierdzeniu nieuczciwego charakteru warunków istniejących w umowach zawieranych przez przedsiębiorcę z konsumentami (wyrok z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, pkt 63), ponieważ zachęcałoby to przedsiębiorców do odrzucania pozasądowych żądań konsumentów mających na celu stwierdzenie nieważności nieuczciwych warunków, zważywszy, że są oni zobowiązani, w celu dochodzenia swoich praw wynikających ze wspomnianej dyrektywy, do złożenia sformalizowanego oświadczenia przed sądem.

pkt 61

TSUE
C-140/22

TSUE C-28/22

KBiW

KURPIEJSKI
BUDZEWSKI
I WSPÓLNICY

Wyrok TSUE z dnia 14 grudnia 2023 r., w sprawie C-28/22 TL, WE przeciwko Syndykowi masy upadłości Getin Noble Bank S.A., dawniej Getin Noble Bank S.A.

Ponadto zgodnie z informacjami dostarczonymi przez sąd odsyłający, o których mowa w pkt 39 niniejszego wyroku, przyjęta przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 maja 2021 r. wykładnia prawa polskiego, która oznacza, że termin przedawnienia roszczeń przedsiębiorcy rozpoczyna bieg dopiero od dnia uprawomocnienia się wyroku stwierdzającego nieważność rozpatrywanej umowy kredytu hipotecznego, skutkowałaby również tym, że przedsiębiorca ten naruszałby obowiązki umowne tej umowy dopiero od tej daty. W związku z tym zainteresowany konsument, w przypadku gdyby jego roszczenia restytucyjne nie uległy przedawnieniu, nie mógłby uzyskać odsetek za opóźnienie od dnia wniesienia przez niego żądania zwrotu kwot zapłaconych na podstawie nieuczciwych warunków zawartych we wspomnianej umowie, co zachęcałoby wspomnianego przedsiębiorcę, z naruszeniem dyrektywy 93/13, do systematycznego odrzucania takich żądań.

TSUE C-28/22

KBiW

KURPIEJSKI
BUDZEWSKI
I WSPÓLNICY

Asymetria środków prawnych, taka jak rozpatrywana w postępowaniu głównym, może zatem tym bardziej zachęcać przedsiębiorcę, w następstwie pozasądowej reklamacji konsumenta, do pozostania beczynnym lub do wydłużenia etapu pozasądowego poprzez przedłużenie negocjacji, aby termin przedawnienia roszczeń konsumenta upłynął, zanim, po pierwsze, termin przewidziany dla jego własnych wierzytelności rozpocznie bieg dopiero od dnia, w którym sąd stwierdzi trwałą bezskuteczność danej umowy kredytu hipotecznego, a po drugie, czas trwania fazy pozasądowej nie będzie miał wpływu na odsetki należne konsumentowi.

pkt 72

W drugiej i ostatniej kolejności taka asymetria może podważać skutek zniechęcający, jaki art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z art. 7 ust. 1 tej dyrektywy zamierzał powiązać ze stwierdzeniem nieuczciwego charakteru warunków znajdujących się w umowach zawieranych z konsumentami przez przedsiębiorcę [zob. podobnie wyrok z dnia 15 czerwca 2023 r., Bank M. (Skutki uznania umowy za nieważną), C-520/21, EU:C:2023:478, pkt 58 i przytoczone tam orzecznictwo].

pkt 74

TSUE C-28/22

KBiW

KURPIEJEWSKI
BUDZEWSKI
I WSPÓLNICY

W świetle całości powyższych rozważań na pytania pierwsze i trzecie należy odpowiedzieć, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadą skuteczności należy interpretować w ten sposób, że **stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej** prawa krajowego, zgodnie z którą w następstwie uznania za nieważną umowy kredytu hipotecznego zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem z uwagi na zawarte w tej umowie nieuczciwe warunki **termin przedawnienia roszczeń tego przedsiębiorcy** wynikających z nieważności rzeczony umowy rozpoczyna bieg dopiero od dnia, w którym staje się ona trwale **bezskuteczna**, podczas gdy termin przedawnienia roszczeń tego konsumenta wynikających z nieważności tej umowy rozpoczyna bieg w chwili, w której dowiedział się on lub powinien dowiedzieć się o nieuczciwym charakterze warunku powodującego tę nieważność

pkt 75

Uchwała całej Izby Cywilnej SN z dnia 25 kwietnia 2024 r., sygn. akt III CZP 25/22

1. W razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów.
2. W razie niemożności ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.
3. Jeżeli w wykonaniu umowy kredytu, która nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bank wypłacił kredytobiorcy całość lub część kwoty kredytu, a kredytobiorca dokonywał spłat kredytu, powstają samodzielne roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia na rzecz każdej ze stron.
4. Jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, **bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot wypłaconych z tytułu kredytu rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku związanie postanowieniami umowy.**
5. Jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, nie ma podstawy prawnej do żądania przez którąkolwiek ze stron odsetek lub innego wynagrodzenia z tytułu korzystania z jej środków pieniężnych w okresie od spełnienia nienależnego świadczenia do chwili popadnięcia w opóźnienie co do zwrotu tego świadczenia.

Sygn. akt III CZP 25/22

„(...) Trybunał Sprawiedliwości w wyrokach z 14 grudnia ubiegłego roku i 7 grudnia ubiegłego roku, w którym to mowa o tym ostatnim wyroku, Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że zastrzeżona dla konsumenta możliwość sprzeciwienia się w stosowaniu Dyrektywy 93/13 nie może być rozumiana w ten sposób, że nakłada na niego, w celu dochodzenia praw, które dochodzi także konsument dyrektywy, pozytywny obowiązek powołania się na przepisy tej dyrektywy w drodze sformalizowanego oświadczenia złożonego przed sądem. Prowadzić może ona nawet do asymetrii środków prawnych na niekorzyść konsumenta, ponieważ może zachęcać przedsiębiorcę do przedłużania rozpatrywania pozasądowych reklamacji konsumenta i do tego, że termin przedawnienia roszczeń w banku może się jeszcze nie rozpocząć, podczas gdy termin przedawnienia roszczeń konsumenta już upłynie. Uznano bowiem, że termin przedawnienia roszczeń przedsiębiorcy wynikających z nieważności umowy rozpoczyna bieg dopiero od dnia, w którym staje się ona trwale bezskuteczna, podczas gdy termin przedawnienia roszczeń konsumenta wynikających z nieważności tej samej umowy rozpoczyna bieg w chwili, w której konsument dowiedział się lub powinien dowiedzieć się o nieuczciwym charakterze warunku powodującego tę nieważność.

Sygn. akt III CZP 25/22

(...) równocześnie konsument może przecież przez wiele lat wykonywać umowę i nawet zrzec się korzystania z ochrony przed postanowieniami niedozwolonymi w dowolnym momencie i z różnych powodów.

Przedsiębiorca nie może jednostronnie powołać się na niedozwolony charakter postanowień umownych i na tej podstawie występować z roszczeniami przeciwko konsumentowi uprawnienia z tytułu istnienia w umowie postanowień niedozwolonych przysługują bowiem tylko konsumentowi. Nie można więc przyjąć, że bank jest uprawniony do żądania od kredytobiorcy zwrotu spełnionego przez siebie świadczenia bezpośrednio po postawieniu środków kredytu do dyspozycji kredytobiorcy.

Nie można też wykluczyć że konsument nie będzie zainteresowany skorzystaniem z ochrony przewidzianej Dyrektywą 93/13 i zdecyduje się złożyć oświadczenie potwierdzające skuteczność klauzul abuzywnych.

Sygn. akt III CZP 25/22

(...) co do ewentualnej rezygnacji z ochrony wywodzonej z dyrektywy 93/13 jest **powiązanie rozpoczęcia biegu terminu przedawnienia z wyrażeniem woli konsumenta w tym przedmiocie**. Dopiero bowiem od chwili, w której konsument podjął decyzję że nie potwierdza postanowień umownych bank, ma podstawy do żądania zwrotu świadczenia, które spełnił na podstawie umowy. Poprzez jednostronne oświadczenie co do zakwestionowania postanowień abuzywnych lub choćby wezwanie do zwrotu uiszczonych na rzecz banku rat kredytowych, konsument wyraża swoją decyzję, że nie potwierdzi obowiązywania klauzul abuzywnych.

W świetle powyższych uwag wyraźnie widoczne jest, że należy odróżnić sytuację, w której obowiązek zwrotu świadczenia wynika z czynności prawnej dotkniętej nieważnością bezwzględna a zatem, w sytuacji w której czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia, od sytuacji przewidzianej w artykule 385[1] KC. W pierwszym przypadku roszczenie zwrotne powstaje od razu w chwili spełnienia świadczenia bo już w tym momencie spełnione są wszystkie przesłanki restytucji. Jeżeli jednak zachodzi możliwość potwierdzenia związania postanowieniami abuzywnymi bardzo czasu powzięcia wiadomości o zakwestionowaniu postanowień abuzywnymi bank do czasu powzięcia wiadomości o zakwestionowaniu postanowień abuzywnych nie może żądać zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie umowy, co oznacza że jego kondycja nie jest wymagalna i nie biegnie termin przedawnienia.

Sygn. akt III CZP 25/22

Sąd Najwyższy zamienił zatem jedynie
oświadczenie woli o żądaniu nieważności
na
zakwestionowanie związania

Sygn. akt
III CZP 25/22

TSUE C-348/23

KBiW

KURPIEJEWSKI
BUDZEWSKI
I WSPÓLNICY

Postanowienie TSUE z dnia 3 maja 2024 r., w sprawie C-348/23 KCB, MB przeciwko BNP Paribas Polska S.A.

Artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że:

w kontekście stwierdzenia nieważności w całości zawartej z konsumentem przez instytucję bankową umowy kredytu na zakup nieruchomości ze względu na to, że umowa ta zawiera nieuczciwy warunek, bez którego nie może ona dalej obowiązywać, przepisy te stoją na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą skutki prawne wiążące się ze stwierdzeniem nieważności owej umowy w całości są uzależnione od spełnienia przez tego konsumenta warunku zawieszającego, by ów konsument przed sądem krajowym złożył oświadczenie, w drodze którego wskaże, po pierwsze, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego warunku, po drugie, że jest świadomy, z jednej strony, iż nieważność wspomnianego warunku pociąga za sobą stwierdzenie nieważności umowy kredytu na zakup nieruchomości, a z drugiej strony – skutków tego stwierdzenia nieważności, oraz po trzecie, że wyraża zgodę na stwierdzenie nieważności tej umowy.

TSUE C-348/23

Podobnie jak art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 **stoją na przeszkodzie** temu, by korzystanie z praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, **było uzależnione od złożenia przez tego konsumenta przed sądem krajowym oświadczenia** takiego jak to, o którym mowa w pkt 65 wyroku z dnia 7 grudnia 2023 r., mBank (Oświadczenie konsumenta) (C-140/22, EU:C:2023:965), **sprzeciwiają się one również**, z tych samych powodów, mutatis mutandis, co powody wskazane w pkt 53, 55 i 58–61 tego wyroku, **temu, by skutki prawne związane ze stwierdzeniem nieważności w całości umowy zawartej przez konsumenta z przedsiębiorcą były uzależnione od warunku zawieszającego**, aby konsument ten **złożył** takie oświadczenie przed sądem krajowym.

pkt 32

Jednakże zastrzeżona dla konsumenta możliwość sprzeciwienia się stosowaniu dyrektywy 93/13 nie może być rozumiana w ten sposób, że nakłada na niego, w celu dochodzenia praw, które wywodzi [on] z tej dyrektywy, pozytywny obowiązek powołania się na przepisy tej dyrektywy w drodze sformalizowanego oświadczenia złożonego przed sądem. pkt 56 C-140/22 wyroku w sprawie

Tak więc, jak wynika z utrwalonego orzecznictwa przypomnianego w pkt 53 i 55 niniejszego wyroku, art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 wymaga, aby nieuczciwe warunki nie były wiążące dla konsumentów, przy czym taki skutek nie może zostać zawieszony albo uzależniony od spełnienia przesłanek przewidzianych przez prawo krajowe lub wynikających z orzecznictwa krajowego. pkt 58 wyroku w sprawie C-140/22

Wynika stąd, że fakt podporządkowania skutków prawnych związanych z tym stwierdzeniem warunkowi zawieszającemu, takiemu jak wspomniany w pkt 30 niniejszego postanowienia, jest niezgodne z wysokim poziomem ochrony interesów konsumenta zagwarantowanym w dyrektywie 93/13.

Pkt 34

Wyrok TSUE z 4 czerwca 2009 r., w sprawie C-243/08, Pannon GSM Zrt. Przeciwko Erzsébet Sustikné Gyórfi

Czy art. 6 ust. 1 dyrektywy [93/13] – zgodnie z którym państwa członkowskie stanowią, że w warunkach określonych w prawie krajowym nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta – należy rozumieć w ten sposób, że brak związania konsumenta nieuczciwym warunkiem umownym ustalonym przez sprzedawcę lub dostawcę nie działa ipso iure, lecz jedynie wówczas, gdy konsument skutecznie zaskarży taki zapis wniesioną w tym celu skargą?

Trybunał stwierdził także w pkt 26 tego wyroku, że cel art. 6 dyrektywy nie mógłby zostać osiągnięty, gdyby konsumenci mieli obowiązek samodzielnego powołania się na nieuczciwy charakter takich warunków i że skuteczna ochrona konsumenta może zostać osiągnięta jedynie wtedy, gdy sąd krajowy będzie miał kompetencję do oceny tego rodzaju warunków z urzędu.

pkt 23

Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w taki sposób, że nieuczciwy warunek umowny nie wiąże konsumenta i że nie jest konieczne w tym względzie, żeby został on przez niego wcześniej skutecznie zaskarżony.

Wyrok TSUE z 21 lutego 2013 r., w sprawie C 472/11, Banif Plus Bank Zrt. Przeciwko Csabie Csipaiowi, Viktorii Csipai

Artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich powinny być interpretowane w ten sposób, iż sąd krajowy, który stwierdza z urzędu nieuczciwy charakter warunku umownego, nie ma obowiązku, by w celu wyciągnięcia skutków z tego stwierdzenia czekać na to, że konsument poinformowany o jego prawach złoży oświadczenie, wnosząc o stwierdzenie nieważności takiego warunku.

Z orzecnictwa tego wynika, że pełna **skuteczność ochrony przewidzianej przez dyrektywę wymaga**, aby sąd krajowy, który z urzędu stwierdza nieważność warunku umownego, mógł wyciągnąć wszystkie skutki z tego stwierdzenia, **bez czekania na to, że konsument poinformowany o jego prawach złoży oświadczenie, domagając się stwierdzenia nieważności rzeczonego warunku.**

pkt 28

Wyrok TSUE z dnia 5 września 2019 r., w sprawie C 331/18, TE przeciwko Pohotovost s.r.o.

Jednakże o ile obowiązek wykładni zgodnej nie może służyć jako podstawa do dokonywania wykładni prawa krajowego contra legem, to sądy krajowe w danym wypadku powinny zmienić utrwalone orzecznictwo krajowe, jeżeli opiera się ono na interpretacji prawa krajowego, której nie da się pogodzić z celami dyrektywy (wyrok z dnia 8 maja 2019 r., Związek Gmin Zagłębia Miedziowego, C-566/17, EU:C:2019:390, pkt 49 i przytoczone tam orzecznictwo).

pkt 56

Wyrok TSUE z 5 marca 2020 r., w sprawie C 679/18, OPR-Finance s. r. o. przeciwko GK

Wynika z tego, że sąd krajowy nie może w postępowaniu głównym skutecznie stwierdzić, że nie jest w stanie dokonać wykładni rozpatrywanych przepisów krajowych zgodnie z prawem Unii tylko dlatego, że przepisy te były interpretowane przez sądy czeskie w sposób, który nie jest zgodny z tym prawem. Tym samym do sądu odsyłającego należy zapewnienie pełnej skuteczności dyrektywy 2008/48, w razie potrzeby poprzez odstąpienie z własnej inicjatywy od stosowania wykładni przyjętej przez sądy czeskie, jeśli wykładnia ta jest niezgodna z prawem Unii (zob. analogicznie wyrok z dnia 8 listopada 2016 r., Ognyanov, C-554/14, EU:C:2016:835, pkt 69, 70 i przytoczone tam orzecznictwo).

pkt 44

Należy dodać, że sądy krajowe, również te orzekające w ostatniej instancji, w danym wypadku powinny zmienić utrwalone orzecznictwo krajowe, jeżeli opiera się ono na interpretacji prawa krajowego, której nie da się pogodzić z celami dyrektywy (zob. podobnie wyrok z dnia 5 września 2019 r., Pohotovost, C-331/18, EU:C:2019:665, pkt 56 i przytoczone tam orzecznictwo).

pkt 45

Pierwszeństwo prawa UE

Od kiedy liczyć?

KBiW

KURPIEJEWSKI
BUDZEWSKI
I WSPÓLNICY

Sąd Najwyższy w uchwale III CZP 25/22 – ustne motywy

Przedsiębiorca nie może jednostronnie powołać się na niedozwolony charakter postanowień umownych i na tej podstawie występować z roszczeniami przeciwko konsumentowi uprawnienia z tytułu istnienia w umowie postanowień niedozwolonych przysługują bowiem tylko konsumentowi

Nie można więc przyjąć że bank jest uprawniony do żądania od kredytobiorcy zwrotu spełnionego przez siebie świadczenia bezpośrednio po postawieniu środków kredytu do dyspozycji

TSUE C-35/22

KBiW

KURPIEJSKI
BUDZEWSKI
I WSPÓLNICY

Wyrok TSUE z dnia 13 lipca 2023 r., w sprawie C-35/22 TL, CAJASUR Banco SA przeciwko JO, IM

Jeżeli bowiem nieuczciwy charakter niektórych standardowych warunków został stwierdzony w utrwalonym orzecznictwie krajowym, można również oczekiwać od instytucji bankowych, że podejmą inicjatywę polegającą na zwróceniu się do swoich **klientów**, których umowy zawierają takie warunki, przed wytoczeniem przez nich jakiegokolwiek powództwa do sądu, w celu uchylenia skutków tych warunków.
pkt 32

TSUE C-35/22

KBiW

KURPIEJSKI
BUDZEWSKI
I WSPÓLNICY

Poza tym uregulowanie krajowe takie jak art. 395 LEC, które nakłada na danego konsumenta całą odpowiedzialność za inicjatywę w zakresie podjęcia czynności poprzedzającej wytoczenie powództwa, **nie zachęca przedsiębiorców do dobrowolnego i spontanicznego wyciągnięcia wszystkich konsekwencji z orzecznictwa dotyczącego nieuczciwych warunków umownych i sprzyja w ten sposób utrzymywaniu się skutków tych warunków.** Wreszcie, nakładając na konsumenta dodatkowe ryzyko finansowe, takie uregulowanie mogłoby stworzyć przeszkodę mogącą zniechęcić wspomnianego konsumenta do wykonywania przysługującego mu prawa do skutecznej kontroli sądowej potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków zawartych w umowie wiążącej go z przedsiębiorcą.

pkt 34

Wreszcie nie można zarzucać konsumentowi, który zawarł umowę zawierającą nieuczciwy warunek, że wystąpił do właściwego sądu krajowego w celu wykonania praw zagwarantowanych mu przez dyrektywę 93/13 w przypadku bezczynności danego przedsiębiorcy, **pomimo stwierdzenia w utrwalonym orzecznictwie krajowym nieuczciwego charakteru analogicznych warunków, które powinno było skłonić tego przedsiębiorcę do zwrócenia się z własnej inicjatywy do owego konsumenta i do niezwłocznego położenia kresu skutkom tego nieuczciwego warunku.**

pkt 35

Wyrok TSUE z dnia 25 stycznia 2024 r., w sprawach połączonych od C-810/21 do C-813/21 CaixaBank SA, dawniej Bankia SA przeciwko WE, XA (C-810/21) oraz Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA przeciwko TB, UK (C-811/21), oraz Banco Santander SA przeciwko OG (C-812/21), oraz OK, PI przeciwko Banco Sabadell SA (C-813/21)

W drugiej kolejności uprzywilejowana pozycja, w jakiej znajduje się przedsiębiorca w odniesieniu do poziomu dostępnych mu informacji, utrzymuje się po zawarciu umowy. Tak więc w sytuacji gdy nieuczciwy charakter niektórych standardowych warunków został stwierdzony w utrwalonym orzecznictwie krajowym, można oczekiwać od instytucji bankowych, że będą miały o tym wiedzę i podejmą odpowiednie działania (zob. podobnie wyrok z dnia 13 lipca 2023 r., CAJASUR Banco, C-35/22, EU:C:2023:569, pkt 32).

pkt 58

W tym względzie należy przypomnieć, że z brzmienia art. 2 lit. b) dyrektywy 93/13 wynika, iż ochrona przyznana przez tę dyrektywę zależy od celów, w jakich działa osoba fizyczna, a mianowicie celów niezwiązanych z jej działalnością zawodową. **O ile można wymagać od przedsiębiorców, by informowali się na bieżąco o aspektach prawnych dotyczących warunków, które z własnej inicjatywy wprowadzają do umów zawieranych z konsumentami w ramach zwykłej działalności handlowej, w szczególności w świetle orzecznictwa krajowego dotyczącego takich warunków, o tyle od konsumentów nie można oczekiwać podobnego podejścia ze względu na okazjonalny, a wręcz wyjątkowy charakter zawarcia umowy zawierającej taki warunek.**

pkt 60

TSUE
od C-810/21
do C-813/21

art 479[45] KPC

479[45] kpc

§ 1. Odpis prawomocnego wyroku uwzględniającego powództwo sąd przesyła Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

§ 2. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów prowadzi, na podstawie wyroków, o których mowa w § 1, rejestr postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

§ 3. Rejestr, o którym mowa w § 2, jest jawny.

§ 4. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, wzór rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

Uchwała składu Siedmiu Sędziów SN z dnia 20 listopada 2015 r., sygn. akt III CZP 17/15

1. Prawomocność materialna wyroku uznającego postanowienie wzorca umowy za niedozwolone wyłącza powództwo o uznanie za niedozwolone postanowienia tej samej treści normatywnej, stosowanego przez przedsiębiorcę pozwanego w sprawie, w której wydano ten wyrok (art. 365 i 366 KPC).
2. Prawomocność materialna wyroku uznającego postanowienie wzorca umowy za niedozwolone - także po wpisaniu tego postanowienia do rejestru (art. 479[45] § 2 KPC) - nie wyłącza powództwa o uznanie za niedozwolone postanowienia tej samej treści normatywnej, stosowanego przez przedsiębiorcę niebędącego pozwanym w sprawie, w której wydano ten wyrok (art. 365 i 366 w związku z art. 479[43] KPC).

Sygn. akt III CZP 17/15

Odmiennosc interesow reprezentowanych po stronie czynnej i biernej postepowania w sprawach o uznanie postanowien wzorca umowy za niedozwolone daje podstawe do stanowiska, ze - jakkolwiek brzmienie art. 479[43] KPC nie przewiduje odpowiedniego zroznicowania - trzeba w ramach wykladni dokonac jego teleologicznej redukcji. Powinna ona skutkowac przyjeciem, ze przewidziana w tym przepisie rozszerzona podmiotowo prawomocnosc materialna wyroku uwzgledniajacego powodztwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone dziala jednokierunkowo, tj. na rzecz wszystkich osob trzecich, ale wylacznie przeciwko pozwanemu przedsiębiorcy, przeciwko ktoremu ten wyrok zostal wydany. W efekcie omawiany wyrok dziala na rzecz wszystkich (strony powodowej i wszystkich osob trzecich), ale tylko przeciwko konkretnemu pozwanemu przedsiębiorcy. W tych ramach nalezy lokowac regulacje przewidujace, ze wyrok uwzgledniajacy powodztwo korzysta z rozszerzonej podmiotowo prawomocnosc materialnej dopiero od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru prowadzonego przez Prezesa, ze przedmiotowy rejestr jest jawny, jak rowniez ze kazdy prawomocny wyrok wydany w sprawie o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone podlega ogloszeniu w Monitorze Sadowym i Gospodarczym (art. 479[43], art. 479[44] § 2 i art. 479[45] § 3 KPC).

Sygn. akt III CZP 17/15

Nie ma potrzeby, aby inne osoby mogły wszczynać na nowo postępowanie o uznanie za niedozwolone postanowienia wzorca umowy o tej samej treści normatywnej przeciwko temu samemu pozwanemu przedsiębiorcy, gdyż skutki wyroku działają na ich rzecz w indywidualnych sporach z tym przedsiębiorcą.

Jednokierunkowe - na rzecz wszystkich - rozciągnięcie skutków prawomocności materialnej wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone wpisuje się w wymaganie wynikające z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, aby przyjęte na poziomie krajowym środki były stosowne i skuteczne.

Sygn. akt III CZP 17/15

SO W-wa XXV C 819/19

KBiW

KURPIEJSKI
BUDZEWSKI
I WSPÓLNICY

Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19 maja 2023 r., sygn. akt XXV C 819/19 (w tej sprawie w dniu 28 lipca 2020 r. wydany był także wyrok częściowy ustalający nieważność umowy)

Stąd też w ocenie sądu **czynnikami wpływającymi na rozpoczęcie biegu terminu przedawnienia są wydanie prawomocnych rozstrzygnięć SOKiK** dotyczących podobnych klauzul przeliczeniowych (2011 r.) i dokonanie na ich podstawie odpowiednich wpisów w rejestrze postanowień umownych uznanych za niedozwolone (15 maja 2012 r.), a także wcześniejsze uchwalenie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, u podstaw której leżało dążenie do uregulowania zasad ustalania kursów w umowach kredytu indeksowanego i denominowanego. **O początku biegu terminu przedawnienia można więc mówić od 2012 roku.**

Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 10 stycznia 2022 r., sygn. akt XXV C 31/20

Dziesięcioletni termin przedawnienia roszczeń kredytobiorcy związanych z pierwszymi świadczeniami spełnianymi na rzecz pozwanego upływał kilka lat po wydaniu prawomocnych rozstrzygnięć SOKiK dotyczących klauzul przeliczeniowych zawierających odesłanie do tabel kursów banków i dokonania na ich podstawie odpowiednich wpisów w rejestrze postanowień umownych uznanych za niedozwolone (2012 rok). Jeszcze wcześniej doszło do uchwalenia ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, u podstaw której leżało dążenie do uregulowania zasad ustalania kursów w umowach kredytu indeksowanego i denominowanego.

Wyrok TSUE z 21 grudnia 2016 r., w sprawie C 119/15 Biuro podróży „Partner” sp. z o.o. sp.k. w Dąbrowie Górniczej przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Artykuł 6 ust. 1 i art. 7 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich w związku z art. 1 i 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/22/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów należy w świetle art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie temu, by stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem sądu i wpisanych do krajowego rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone mogło zostać uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy, który nie brał udziału w postępowaniu zakończonym wpisem owych postanowień do wspomnianego rejestru, za działanie bezprawne, (...)

TSUE
C119/15

Wyroki SOKiK

KBiW

KURPIEJSKI
BUDZEWSKI
I WSPÓLNICY

Wyroki Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

klauzula nr **3178**

sygn. XVII AmC 426/09, dotyczy Millennium Bank S.A.
data wyroku: 2010-12-14, data wpisu: 2012-05-15

klauzula nr **3179**

sygn. XVII AmC 426/09, dotyczy Millennium Bank S.A.
data wyroku: 2010-12-14, data wpisu: 2012-05-15

klauzula nr **5622**

sygn. XVII AmC 5344/11, dotyczy Bank BPH S.A.
data wyroku: 2012-08-03, data wpisu: 2014-04-16

klauzula nr **6690**

sygn. XVII AmC 5306/12, dotyczy mBank S.A.
data wyroku: 2014-04-02, data wpisu: 2016-11-29

KBiW

KURPIEJSKI
BUDZEWSKI
I WSPÓLNICY

Dziękuję za uwagę

www.kbiw.pl

